

Kate

Ineke Kraijo

Mozaïek

Ineke Kraijo

Kate

Tweede druk

Uitgeverij Mozaïek – Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

Voor Roland, om zijn rotsvaste vertrouwen

Tweede druk 2013

Ontwerp omslag BlauwBlauw Design
Illustratie omslag Roelof van der Schans
Foto auteur Hermien Lam
Layout/dtp binnenwerk zetR, Hoogeveen

ISBN 978 90 239 9409 1

NUR 285/284

© 2012 Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden

*Kalmte om te aanvaarden
Moed om te veranderen
Wijsheid om het verschil te zien*

DEEL I

APRIL 1845

Kate leunt met haar rug tegen een beukenboom, recht tegenover de pub van John Lynch. Ze heeft haar ogen strak op de deur gericht en wacht. De schors van de boom voelt ruw aan tegen haar rug en ze krijgt het koud. Eindelijk zwaait de deur open, flarden vioolmuziek zweven naar buiten. Ze hoort vrolijke mannenstemmen, luid gelach. Vaders gebulder klinkt er bovenuit. Op haar hielen draait ze zich om en rent het dorp uit. Ze heeft genoeg gehoord.

*

Kate geeuwt en rekt zich uit. Even blijft ze op haar stromatras liggen, de handen onder haar hoofd gevouwen. Ze luistert naar het vrolijke gezang van de zwaluwen, die vlak buiten hun *bothán** een nest hebben. Dan komt ze overeind en loopt naar de voorkamer. Vader ligt op de stromatras, met zijn rug naar de kamer. Ze heeft hem niet thuis horen komen. Moeder is al op. Ze leegt een kom geschilde aardappels in de kookpot boven het turfvuur.

‘Ga je vlug wassen,’ zegt moeder. ‘De pastoor wacht niet.’

Kate loopt naar de emmer en wast haar gezicht en handen. Snel kijkt ze om zich heen. Haar broer Pat is nog niet opgestaan, dus trekt ze vlug haar vaalgrijze nachthemd over haar hoofd en pakt haar jurk. Net op het moment dat ze in haar onderhemd staat, komt Pat de ladder van de vliering af. Hij kijkt naar haar onderhemd en knipoogt vrolijk.

‘Kijk, kijk, mijn kleine zusje wordt een vrouw.’

* Achter in dit boek is een woordenlijst opgenomen.

Ze draait zich om om haar gloeiende wangen te verbergen en schiet in haar blauwe katoenen jurk.

‘Eejit,’ mompelt ze. ‘Stomme eejit.’

Het is vervelend om alleen maar broers te hebben. Ze kijkt naar de dikke buik van moeder. Moeder glimlacht als ze haar blik ziet.

8 |

‘In de zomer zul je je nieuwe broertje of zusje leren kennen.’

‘Ik wil graag een zusje, moeder.’

Moeder trekt een streng gezicht.

‘Wij hebben niets te wensen, Kate. God beschikt en we moeten dankbaar zijn voor alles wat Hij ons schenkt.’

Er vliegt een schaduw over het gezicht van moeder en Kate weet waaraan ze denkt. Aan haar lieve, kleine zusje Mary. Ze was pas twee jaar oud toen ze stierf. Mary’s dood is al vijf jaar geleden, maar Kate weet het nog als de dag van gisteren. De gezichten van haar vader en moeder, toen het witgekalkte kistje in de aarde op de begraafplaats achter de kerk zakte, vergeet ze nooit meer.

Moeder kucht en roept luid: ‘Allemaal opstaan, we gaan eten!’

Connor en Michael komen de voorkamer in. Vader blijft op de stromatras liggen. Hij verroert zich niet, maar zijn oogleden trillen. Moeder fronst haar voorhoofd.

‘Doe niet net of je slaapt, James O’Doherty.’

Vader kreunt, maar geeft geen antwoord. Wat angstig kijkt Kate naar moeder. Moeder is ’s morgens altijd wat kribbig, maar de laatste maanden is dat veel erger.

‘Je moet je schamen!’ roept moeder. ‘Op de dag des Heren zo lang te blijven liggen. Sta op of ik kiep een emmer water over je heen.’

Kate fluistert tegen Pat: ‘Dat doet moeder nooit! Dat durft ze niet.’

‘Toch zou ik het weleens willen zien,’ grinnikt Pat zachtjes.

Hardop zegt hij: ‘Er staat een emmer bij de deur.’

Moeder draait zich om en pakt de emmer water die Kate gebruikt heeft om zich te wassen. Ze houdt één hand tegen haar

onderrug gedrukt, terwijl ze de zware emmer optilt. Langzaam loopt ze naar de stromatras.

‘James,’ zegt ze waarschuwend, ‘ik heb een emmer water in mijn hand.’

‘Ach mens, laat een man met rust op de vroege morgen. Gisteren...’

‘Gisteren was je een stoere vent in de pub van John Lynch, wees dan nu ook een man en sta op!’

Als enig antwoord trekt vader de kale deken verder over zich heen.

‘Je negeert me!’ schreeuwt moeder opeens woedend. ‘Hier, nu zul je luisteren!’

In één felle beweging gooit ze de hele emmer leeg boven het hoofd van vader. Vader springt onmiddellijk op van de stromatras. Kate schiet in de lach als ze vader druipend in zijn onderhemd ziet staan.

‘Net een verdronken kat!’

‘Beter dan een dronken kat,’ schatert Pat.

Connor stoot haar aan en gebaart naar het gezicht van vader.

‘Ssst,’ sist hij.

Vader loopt met grote passen naar moeder toe en staat dreigend voor haar, zijn blonde krullen verward en zijn ogen tot kleine spleetjes geknepen.

‘Hoe durf je!?’ schreeuwt hij. ‘Dus jij vindt dat ik moet luisteren? Ik zal jónú eens leren luisteren.’

Hij brengt zijn rechterarm naar achteren en geeft moeder een harde klap in haar gezicht. Kate gilt, maar vader haalt nog een keer uit en slaat moeder zo hard dat ze op de grond valt. Ze landt half op haar zij, half op haar dikke buik.

‘Stop!’ schreeuwt Kate, terwijl ze bij haar moeder neerhurkt en zich bezorgd over haar heen buigt. ‘Denk aan de baby!’

Moeder ligt heel stil, met gesloten ogen. Vader balt zijn vuisten en zonder op Kate te letten schopt hij naar moeder, die bewegingloos op de lemen grond ligt. Zijn blote voet treft moeder in haar ronde buik. Alsof dat een teken is, grijpen Pat en Connor

vader bij zijn armen en trekken hem achteruit. Vader schreeuwt en vloekt, hij probeert zich los te rukken, maar de jongens houden hem stevig vast. De kleine Michael begint te huilen. Moeder opent langzaam haar ogen. Met Kates hulp krabbelt ze over-eind en gaat rechtop staan. Ze ziet doodsbleek en legt haar handen beschermend op haar buik. Terwijl haar oog langzaam begint te verkleuren kijkt ze vader recht aan.

‘Hoe kun je de vrouw slaan die jouw kind onder haar hart draagt?’

Ze zegt het rustig, maar haar stem klinkt schor.

‘God ziet en weet alles. Hij zal je hiervoor straffen, ongenadig en hard. Je kunt niet zomaar doen wat je wilt, omdat je je helemaal vol hebt laten lopen met die vieze *poitín*.’

Vader zwijgt en zelfs Michael stopt met huilen. Kate is diep onder de indruk van haar moeder. Ze staat daar rustig en trots, midden in de kleine kamer, haar dikke buik vooruit. Ze houdt haar hand op, met de palm naar boven.

‘Waar is het geld voor deze week? Of heb je alles naar Johns pub gebracht?’

Plotseling lijkt vader te ontwaken uit zijn verdoving. De woede komt terug in zijn ogen.

‘Dat is mijn zaak! Ik ben het hoofd van dit gezin en ik ben het zat dat jij doet alsof jij dat bent, Roisin O’Doherty. Denk je dat ik niet weet hoe de mensen in het dorp mij uitlachen? Hoe ze praten als ik met het weekloon de heuvel op loop, terwijl alle andere mannen met elkaar in de pub blijven? Ze zeggen dat jij je gedraagt alsof je de baas in huis bent en dat ik geen...’

‘Houd op!’ roept Kate opeens.

Ze slaat haar handen voor haar oren. Maar vader brult verder. Moeder schreeuwt terug en Michael gaat weer huilen. Hun *bothán* vult zich met woede.

Kate kan er niet meer tegen. Ze draait zich om en laat het geschreeuw achter zich. Met grote stappen rent ze de heuvel op, haar ogen gericht op de bloeiende meidoorn die bijna bovenaan

staat, vlak bij een klein meertje. Daar wil ze heen, daar moet ze heen. Het is de enige plaats waar ze zich nu veilig zal voelen, haar eigen plekje. Het gras is vochtig aan haar blote voeten en ze schaaft haar enkels aan de struiken van de felgele gaspel-doorn, maar ze blijft doorrennen. Weg, ze moet weg van het geschreeuw en gehuil. Als ze bij de meidoorn komt, laat ze zich plat voorover op haar buik vallen. Ze duwt haar handen stevig tegen haar oren, maar ze blijft de stemmen horen. Wat een afschuwelijke ruzie! Zo heeft ze vader en moeder nog nooit gezien. Vader werkt altijd hard, maar doet dat meestal fluitend. En moeder is soms streng, maar steeds eerlijk. Kate kan zich niet herinneren dat haar vader haar moeder ooit heeft geslagen. Als vader gedronken heeft, schreeuwt hij wel tegen moeder, maar hij raakt haar niet aan. Het ergste is dat ze niet eens weet wie er nu fout was. Haar vader had haar moeder niet mogen slaan, maar ze kan zich zo goed voorstellen dat hij boos werd. Ze ziet hoe ontzettend hard hij moet werken en ze snapt best dat hij soms vrolijk wil zingen, dansen en drinken. Maar ze begrijpt ook dat haar moeder moet zorgen dat er genoeg te eten is. Kate komt overeind en gaat op handen en knieën zitten. Minutenlang staart ze naar haar spiegelbeeld in het felblauwe meertje. Ze ziet de witte schapenwolken weerspiegeld in het water, maar ook haar eigen gezicht, donkerrode vlechten, sproeten en groene ogen, zachtjes bewegend alsof ze boven het water zweeft. Zoals altijd als ze zichzelf ziet, valt het haar op dat ze op moeder lijkt, dezelfde ogen, dezelfde kleur haar. Ze vraagt zich af of zij er over twintig jaar net zo uit zal zien als moeder. Nog steeds met dat prachtige haar, maar dan met draden grijs erdoor en met diepe lijnen om haar mond en ogen door het harde werken. Ze schudt haar hoofd.

‘Ik wil het niet!’ zegt ze hardop.

Er moet toch een ander, een beter leven bestaan dan dit? Ze denkt aan Ann Larkin, de tante van haar vriendin Bridget. Op haar vijftiende trouwde Ann met een veel oudere man uit het oosten van Ierland en ze verhuisde met hem naar Dublin. Daar

woont ze nu, in een huis dat bijna net zo groot is als de boerderij van *bailiff* Harrison, met in iedere kamer een brandend vuur. Ver weg van hun dorp in het westen, van de kou en de armoede. Dat wil zij ook!

12 |

Met allebei haar handen tilt ze haar haren boven op haar hoofd, alsof ze het met sierkammen heeft opgestoken, zoals de vrouw van de *bailiff*. Ik wil net zo rijk zijn als zij, denkt ze. Ik wil wonen in een schitterende, verwarmde boerderij met schuren vol eten, omringd door een hoge muur, met een man die van me houdt en me prachtige jurken kan geven. Niet zoals moeder me halfdood werken in een klein, koud huisje met steeds weer nieuwe baby's, die soms doodgaan voor ze goed kunnen praten. Ze kijkt nog eens naar haar spiegelbeeld. Stel dat Edward, de zoon van de *bailiff*, nu voorbij zou komen. Ze ziet Edward hooguit twee keer per jaar, als de *bailiff* met zijn gezin in het dorp komt. In zijn prachtige kleren staat hij trots naast zijn vader. Zij kijkt altijd met stille bewondering naar hem, maar hij kijkt nooit terug. Maar als hij haar nu zou zien, geknield in het heldergroene gras met haar haren omhoog, alsof ze een echte lady is, zou hij worden betoverd door het zonlicht op haar donkerrode haren. Hij zou direct verliefd worden en haar meenemen uit haar kleine *bothán*. Ze zou een eigen kamer met een echt hemelbed krijgen, prachtige kleren dragen en haar haren zouden iedere dag...

'Plons!'

Er verschijnt een grote kring in het meertje, vlak bij haar spiegelbeeld. Ze schrikt op en ziet nog net een tweede steen in het water vallen. Betrapt laat ze haar vlechten los. Daar verschijnt het grijnzende gezicht van Pat. 'Aan het dromen, zusje?'

Ze haalt haar schouders op.

'Ik kon niet meer tegen het geschreeuw.'

'Ze schreeuwen niet meer,' zegt Pat. 'Moeder is zich zwijgend en met een hand op haar buik aan het klaarmaken voor de mis en vader doet hetzelfde, maar dan met zijn hand op zijn hoofd.'

Hij grinnikt. 'Het was wel een mooi schouwspel, zo'n hele emmer water. Ik heb vader nog nooit zo snel uit bed gezien.'

Plotseling staat ook Connor naast Pat.

‘Je bent de vrouw van de *bailiff* niet,’ zegt hij zacht tegen haar.

Ze voelt dat haar wangen vuurrood worden. Connor weet precies wat ze denkt, alweer! Nooit kan ze iets voor hem verborgen houden. Moeder heeft weleens gezegd dat er een *síog* rond hun huisje zweefde toen hij geboren werd. Daardoor ziet en hoort hij dingen die er niet zijn. Moeder heeft altijd extra voor hem gebeden, zodat hij bevrijd zou worden van de *síog*. Maar haar gebeden worden niet verhoord. Hoe ouder Connor wordt, hoe meer hij weet wat mensen, maar ook dieren, denken en voelen. Soms voelt hij ook van tevoren wat er gaat gebeuren. Kate weet dat sommige dorpelingen bang voor hem zijn. Ze fluisteren dat hij ’s nachts met de *sidhe* danst en op een nacht zal verdwijnen uit hun dorp, door hen zal worden meegenomen naar die andere wereld.

Pat kijkt haar onderzoekend aan. Vlug wendt ze haar hoofd af. Ze hoopt dat hij Connors gefluister niet heeft verstaan. Pat barst los in een luide schaterlach, het schalt over de heuvel en het meertje. Hij slaat Connor op zijn schouder. ‘Dat was de spijker op zijn kop.’

Ze draait nu helemaal weg van Pat. Hij heeft dus toch verstaan wat Connor zei. Pat lacht.

‘Ons zusje verbeeldt zich dat ze rijk is, maar vrouw van de *bailiff* is vast te min voor haar. Nee, ze zou het liefst met de landheer trouwen en als een echte lady in een prachtig landhuis wonen, met bedienden die haar “lady Kate” noemen.’

Pat geeft haar een duw tegen haar schouder en vervolgt: ‘Nou, zusje, ik heb nieuws voor je. Je bent niets meer dan een Ierse pachtersdochter. De *bailiff* zal je geen blik waardig keuren en de landheer weet niet eens dat jij bestaat; voor hem ben je minder dan een hond. Jij zult nooit een voet in een landhuis zetten. Over een paar jaar trouw je met een arme aardappelboer met een piepklein stukje land. Je gaat wonen in een donker huisje en je krijgt ieder jaar een kind. Elke zondag ga je naar de kerk en je bidt tot God voor een goede oogst en dat je kinderen niet zullen sterven

voor ze volwassen zijn. Uiteindelijk word je begraven, hier, in het dorp waar je thuishoort, bij alle andere arme boeren.'

14 |

Pat kijkt haar met een voldane grijns aan, maar ze haalt haar schouders op. Ze weet dat Pat gelijk heeft. Haar moeder heeft het vaak verteld. Dit is het leven dat God voor hen heeft bedacht, een eerlijk leven van nederigheid en hard werken. Haar vader noemt het de *cinniúint*, het noodlot van alle arme Ieren, en zo is het al eeuwenlang. Maar zo hoeft het niet te zijn, denkt ze. Diep in haar hart gelooft ze dat er een manier is om weg te komen van de heuvel, van het harde, armoedige bestaan, van de kou en de honger. De tante van Bridget kon dat en haar zal het ook lukken! Dat zegt ze tegen niemand, zeker niet tegen haar broers.

'Wat komen jullie doen?'

'We gaan naar de kerk,' zegt Connor.

'Ja,' vult Pat aan, 'gewoon in je katoenen jurk op een van de achterste rijen en niet in ruisende fluwelen gewaden voor in de kerk, op een speciaal voor jou gereserveerde bank terwijl je niet vaker dan twee keer per jaar komt, lady Kate O'Doherty.'

Nog nagrinnikend loopt hij met Connor weg. Kate kijkt hen na. Dan laat ze zich op haar knieën vallen, vouwt haar handen en bidt: 'Goede Vader in de hemel, laat het kindje in moeders buik een meisje zijn. Ik wil geen broers meer. Een zusje alstublieft, Heer!'

Als Kate de groene heuvel af komt rennen zitten moeder en haar broertje Michael op de grote, platte steen naast de deur van hun huisje. Moeder heeft een zwarte omslagdoek om haar schouders geslagen en ook haar dikke, rode haren zijn bedekt met een donkere doek. Toch ziet Kate direct dat haar linkeroog blauwpaars verkleurd is. Vader zit bleek en zwijgend op de steen aan de andere kant van de deur. Moeder staat op.

‘Je moet zonder eten naar de kerk. Eigen schuld, Kate, dan had je maar niet weg moeten rennen.’

Ze zucht en kijkt vernietigend naar vader.

‘Ik weet niet wat er vandaag met dit gezin aan de hand is. De een slaat met zijn dronken hoofd zijn eigen vrouw en de ander...’ Moeder draait zich met fonkelende ogen om naar Pat: ‘... denkt dat het allemaal erg grappig is.’

Niemand geeft antwoord. Moeder neemt Michael bij de hand en begint het smalle zandpad naar het dorp af te dalen. Ze loopt langzaam en houdt één hand voortdurend tegen haar onderrug gedrukt. Ze ziet er opeens oud en moe uit. Kate holt hun huisje binnen, grijpt haar omslagdoek en rent achter moeder aan. Wat aarzelend legt ze een hand op haar arm. ‘Moeder, het spijt me.’

Ze kijkt opzij naar moeders strakke gezicht.

‘Ik had niet weg moeten lopen, maar ik... ik kon er niet meer tegen. Het spijt me, echt waar.’

Moeder draait zich naar haar om en glimlacht. De harde lijnen om haar mond verzachten zich en ze lijkt meteen een paar jaar jonger. Vriendelijk zegt ze: ‘Het is goed. Vanmorgen was vreselijk. Vader had mij nooit mogen slaan, maar ik ben de laatste maanden ook erg prikkelbaar. Dat wordt wel beter als de baby geboren is. Nog een paar maandjes volhouden, Kate *rua*, dan komt alles weer goed.’

In de kerk ziet Kate haar vriendin Bridget en ze zwaait. Snel gluurt ze naar de mannenafdeling aan de linkerkant van het gangpad om te zien of Bridgets broer Fergus er is. Ze ziet hem meteen, op de achterste bank, naast Pat. Als Fergus ziet dat ze naar hem kijkt, knipoogt hij, maar ze draait zich om en gaat naast Bridget zitten. Ze wil haar graag vertellen van de emmer water, die moeder boven vader heeft leeg gekieperd, maar moeder heeft scherpe oren en ze zal het niet goedvinden als Kate vertelt wat er gebeurd is, zeker niet in de kerk. Dus houdt ze haar mond; ze vertelt het later wel. In de kerk is het een geroezemoes, gefluisterde stemmen die overal vandaan komen. Twee banken voor hen zit een blonde vrouw. Ze staart naar het blauwe oog van moeder en fluistert iets tegen de oude vrouw naast haar. De grijze vrouw knikt en wijst naar Connor, die met een ernstig gezicht in de mannenafdeling zit. Kate klemt verbeten haar kaken op elkaar. Ze hoeft niet te horen wat de vrouwen tegen elkaar zeggen. Ze zullen denken dat moeders blauwe oog Connors schuld is. Ze zou op willen staan en roepen dat het niet door Connor komt, eigenlijk zelfs niet door vader. De ruzie van vanmorgen, de vechtpartij, alles is de schuld van de *poitín* en vooral van de armoede. Maar ze blijft zitten, rechtop, strak voor zich uit kijkend. Weg, ze wil weg uit dit dorp met zijn geroddel, zijn angsten, zijn honger en armoede, maar ze weet dat het in andere dorpen precies hetzelfde is. Toch lijkt het de laatste maanden in hun dorp erger.

Plotseling verstommen de stemmen en het wordt stil in de kerk. Alle hoofden draaien naar de deur. Langzaam en statig loopt de familie Harrison door het middenpad. De *bailiff*, William Harrison, loopt kaarsrecht voorop, in een schitterend zwart pak van schapenwol. Achter hem komt zijn vrouw Victoria, haar blonde krullen kunstig opgestoken met zware, zilveren sierkammen. Het gefilterde licht dat door de gebrandschilderde ramen in de kerk valt, doet vonken van haar roodfluwelen jurk spatten. Kate kijkt er met open mond naar. Oh, zo'n prachtige jurk te mogen

dragen! Dochter Adelaide volgt haar moeder en Edward sluit de kleine stoet. Hij draagt net zo'n pak als zijn vader, waardoor hij ouder lijkt dan zestien. Ze bloost als ze zich herinnert wat ze vanmorgen over Edward gedacht heeft. Snel kijkt ze opzij naar de mannenafdeling. Pat grijnst spottend en buigt zich fluisterend voorover naar Fergus. Fergus draait zich naar haar om, maar hij lacht niet. Hij staart haar met zijn donkerbruine ogen peinzend aan, fronsst zijn wenkbrauwen en draait zijn hoofd weg. Ze schuifelt onrustig met haar blote voeten over de harde vloer van de kerk. Die vervelende broer van haar! Ze wil niet dat iemand weet wat ze over Edward heeft gedacht, zeker Fergus niet. Twee banken voor Fergus staat iemand met veel lawaai op. Lang en breed met een bos woeste rode krullen. Het is Blake Clarke, de sterkste man van het dorp. Hij wurmt zich langs de andere kerkgangers naar het gangpad.

'Ik dacht dat dit een katholieke dienst was,' zegt hij luid. 'Geen anglicaanse.'

Hij kijkt naar de ruggen van de Harrisons, een paar meter voor hem, en trekt zijn neus op. Dan draait hij zich om en marcheert de kerk uit. Om Kate heen wordt gefluisterd en ze ziet dat de vrouw van de *bailiff* verstoord achterom kijkt. Achter haar hand grinnikt Kate. Niemand let meer op de vrouw van de *bailiff* en haar mooie jurk. Ze hoort steeds de naam van Blake Clarke fluis- teren. Ze schrikt als Bridget haar aanstoot.

'Heb je die japon van Adelaide gezien? Roze fluweel! Zo'n jurk zou mij prachtig staan, maar zij is er net een varken in. Een dik, klein, roze biggetje.'

'Sst,' sist Kate, terwijl ze snel om zich heen kijkt.

Ze hoopt dat niemand heeft gehoord dat Bridget de dochter van de *bailiff* beledigde. Als Harrison het hoorde zou hij Bridgets vader onmiddellijk ontslaan en de hele familie uit hun huisje zetten. Maar Bridget denkt nooit na voor ze iets zegt.

Als de Harrisons op de voorste bank zijn gaan zitten, wordt het weer stil in de kerk. Pastoor Molony, in zijn lange, zwarte ge-

waad, schrijdt door het middenpad naar de kansel. Hij kijkt de kerk rond, heft zijn beide handen en dreunt met lage stem: 'Gloria in excelsis Deo!'

18 |

Hij wendt zich speciaal tot de familie Harrison en verwelkomt hen in het Engels. Hij probeert om accentloos te spreken. Eileen, de moeder van Bridget, smaalt: 'Wat een onzin! Eens in het halfjaar komen de Harrisons naar deze kerk om te laten zien wie er hier de baas is en dan staat die oude Molony zo zijn best te doen. En ze zijn niet eens echt de baas, zij moeten ook precies doen wat de landheer en zijn rentmeester zeggen.'

'Houd je toch stil!' zegt moeder angstig. 'Straks hoort iemand je.'

Eileen grijnst.

'Dat geeft niet, ik spreek de waarheid. Die Harrisons komen hier niet om te luisteren naar Gods woord, maar alleen om te pronken met hun kleren en juwelen. Ze zijn niet eens katholiek, ze gaan naar die rare anglicaanse kerk, maar de pastoor verwelkomt hen alsof ze Onze lieve Heer zelf zijn. Ik snap wel dat Blake Clarke is weggelopen.'

Voor moeder kan antwoorden gaat de pastoor over in het Iers en begint met de dienst. Hij leest voor uit het bijbelboek Esther. Op de galmende stem van de pastoor na is het stil in de kerk. Kate gluurt voortdurend tersluiks naar de Harrisons. Ze zitten stijf rechtop op de voorste bank, met hun kin in de lucht. Ze vraagt zich af of ze iets van de dienst, die helemaal in het Iers is, kunnen verstaan. Plotseling houdt moeder scherp haar adem in. Ze duwt allebei haar handen tegen haar onderbuik en buigt zich voorover in de kerkbank.

'Moeder, wat is er?'

Moeder schudt haar hoofd en legt een vinger op de lippen. Ze gaat weer rechtop zitten. Kate probeert zich te concentreren op de mis. Ze vindt het verhaal over Esther een van de mooiste verhalen uit de Bijbel. Eileen heeft het weleens voorgelezen, tijdens een van de geheime Engelse lessen die ze geeft. Ze zei dat de kracht van Esther een voorbeeld is voor iedere vrouw. Het boek

laat zien hoe een slimme vrouw een heel volk voor de ondergang kan behoeden. Esther redde het Joodse volk en misschien zal ooit een vrouw het Ierse volk bevrijden van de Engelse overheersers. Kate had verbaasd en geïnteresseerd geluisterd. Haar vader en moeder praatten daar nooit over! Maar vandaag kan ze haar gedachten niet bij het verhaal over Esther houden. Haar blik glijdt van de pastoor naar de Harrisons en naar haar moeder. Opeens houdt moeder weer de adem in en blaast daarna met korte puffjes uit. Het zweet parelt op haar bleke voorhoofd, terwijl er op haar wangen felrode blossen verschijnen.

Als ze buiten staan, vraagt Kate direct: ‘Wat gebeurde er? Had je buikpijn?’

‘Nee hoor, de baby schopte gewoon hard, niets om je zorgen over te maken.’

‘Ons broertje wil eruit,’ zegt Connor, die met Pat en vader naast moeder is komen staan.

Hij legt zijn hand voorzichtig op de buik van moeder en zegt met een ernstig gezicht: ‘Het is zijn tijd om geboren te worden, hij wil...’

‘Doe niet zo raar,’ onderbreekt Pat hem. ‘Moeder heeft zelf gezegd dat het kind pas in de zomer komt, het is net april!’

‘En het hoeft helemaal geen jongen te zijn,’ vult Kate aan. ‘Misschien krijgt moeder wel een meisje.’

Ze kan zich niet voorstellen dat God hun weer een jongen zou schenken, na haar vurige gebed om een meisje. Ze herinnert zich hoe teleurgesteld ze was toen Michael werd geboren. God had niet geluisterd. Ze kreeg geen lief, klein zusje om samen bloemenkransen te vlechten en hun haren te versieren, geen vervanging voor die arme Mary. Nu schaamt ze zich voor haar teleurstelling, want ze is dol op Michael. Toch wil ze graag dat het kind dat moeder nu draagt een zusje is. God zal haar gebeden niet voor de tweede keer negeren.

Connor doet zijn mond open, maar moeder heft haar hand.

‘Stil allemaal, niet kibbelen. We moeten geduldig afwachten

wat God ons gezin zal schenken. En we zullen van het kindje houden, of het nu een jongetje of een meisje is. Het belangrijkste is dat het gezond is.’

Moeder kijkt haar kinderen een voor een aan. Haar blik blijft even rusten op Kate. Ze voelt dat haar wangen beginnen te branden.

20 |

Op weg naar de heuvel waar hun *bothán* staat, houdt Kate moeder goed in de gaten. Het valt haar op dat ze geen woord met vader wisselt, niet eens naar hem kijkt. Eileen komt naast haar lopen en vraagt zacht: ‘Ik geef vanmiddag weer Engelse les. Kom je ook?’

Kate aarzelt. Ze wil graag naar de les van Eileen. Eileen spreekt heel goed Engels en ze kan zelfs lezen en schrijven. Dat wil Kate ook leren. Eileen zegt dat het heel belangrijk is, de enige kans om weg te komen van de heuvel, van de honger en de armoede. Daarom gaat Kate zo vaak als ze kan naar de lessen van Eileen. Niemand weet dat, zelfs haar moeder niet. Moeder zou het niet begrijpen. Ze zou zeggen dat een dergelijke hoogmoed zondig is, een groene klaver wordt nooit een rode roos. Dus houdt ze haar schrijf oefeningen en de Engelse les die ze krijgt angstvallig geheim. Regelmatig loopt ze in haar eentje de heuvels in. Ver weg van alle dorpsbewoners, alleen met de merels, grutto’s en hazen oefent ze de Engelse woorden die ze van Eileen leert. Misschien leert ze zo goed Engels spreken dat ze ooit als dienstmeisje kan werken in zo’n prachtige boerderij als die van de *bailliff*. Hoewel de familie van William Harrison al zeker twee eeuwen in Ierland woont, beschouwt hij zichzelf als Engels en hij wil in zijn huis absoluut geen Iers horen. Ze kijkt nog eens naar moeder, maar die loopt gewoon de heuvel op en lijkt geen pijn meer te hebben.

‘Goed,’ fluistert ze terug. ‘Ik kom vanmiddag.’

Eileen knipoogt en loopt een paar passen sneller zodat ze naast moeder loopt. Als ze het dorp achter zich hebben gelaten en het smalle zandpad de heuvel op inslaan, blijft Kate met

Bridget een beetje achter. Fluisterend vertelt ze van de emmer water die moeder over vader heeft uitgestort. Bridget krijgt een giechelbui en iedereen kijkt om.

‘Houd je toch stil,’ fluistert Kate. ‘Moeder vindt het vast niet goed dat ik dit vertel.’

Bridget smooit haar gegrinnik achter haar hand.

‘Wat deed je vader?’

Ze geeft niet meteen antwoord. Ze wil Bridget niets vertellen over de ruzie, dat moet binnen de muren van hun *bothán* blijven. Daarom zegt ze alleen maar: ‘Die was heel snel uit bed!’

Bridget lacht weer en eindelijk begint Kate ook te grinniken. Ze krijgt een enorme lachbui. Ze schatert zo, dat haar wangen en ribben er pijn van doen. Als het lachen iets minder wordt, kijkt ze Bridget even aan en dan begint ze opnieuw.

‘O, ik kan echt niet lopen en zo lachen tegelijk. Ik moet gaan zitten,’ hijgt ze.

Gierend laat ze zich in het hoge gras aan de kant van de weg vallen.

’s Middags zit de hele familie bij elkaar rond de ruwhouten tafel. Kate neemt net een slok van haar karnemelk als Michael zegt: ‘Ik wil bramen plukken.’

‘Dat kan niet,’ zegt Pat. ‘Het is nog veel te vroeg voor bramen, die groeien pas aan het eind van de zomer. Het is net voorjaar!’

‘Weet je hoe je het kunt onthouden, Michael?’ vraagt Kate. ‘Eerst komt de baby en dan de bramen. Snap je dat?’

‘Eerst baby, dan bramen,’ herhaalt Michael braaf.

Opeens slaakt moeder een onderdrukte kreet en legt haar handen weer op haar buik.

‘De baby?’

Moeder antwoordt niet. Ze blaast haar adem snel uit. Na een tijdje zucht ze diep en zegt: ‘Ja, dat was de baby.’

‘Mag ik dan nu bramen plukken?’ vraagt Michael onmiddellijk.

Pat lacht, maar Michael kijkt verontwaardigd.

‘Kate zei het toch zelf, eerst de baby, dan de bramen.’

Moeder aait Michael over zijn bol, maar al snel verstrakt haar gezicht weer. Ze balt haar handen tot vuisten en zegt een beetje ademloos: ‘Gaan jullie maar naar buiten. Het is lekker weer en ik wil even rusten. Dat gaat niet met al die druktemakers om me heen.’

Iedereen laat zich naar buiten sturen, zelfs vader, maar als Kate als laatste de deur uit wil lopen, roept moeder haar terug.

‘Kate *stóirín*, blijf jij bij me in de buurt?’ vraagt ze dringend.

Kate loopt snel naar moeder. Haar handen trillen en Kate ziet de angst in haar wijd opengesperde ogen.

‘Wat is er toch, moeder?’

‘Ik heb enorme buikpijn. Ga nu maar naar buiten, maar blijf voor het huis.’

Kate loopt de *bothán* uit en gaat op de platte steen zitten. Ze blijft bij moeder. Ze kan zo niet naar de les van Eileen gaan. Vader, Pat en Michael spelen met een grote stok, waarmee ze een kleine steen zo ver mogelijk proberen weg te slaan.

‘Kom, Michael, je kunt het best!’ roept Pat, terwijl Michael met het puntje van zijn tong uit de mond probeert de zware stok van de grond te krijgen. Het lukt hem en hij geeft een tikje tegen de steen. Als de steen een paar centimeter weggolt, barst Pat in luid gejuich uit. Ze ziet hoe vader zijn ogen dichtdoet en met zijn vingers tegen zijn oogleden drukt.

‘Kom op, vader, uw beurt!’ roept Pat.

Vader zucht, maar pakt toch de stok aan. Hij heft de stok hoog op, haalt enorm uit, maar mist de steen.

‘Ha,’ lacht Pat, ‘Michael wint het van u, vader. Ik zal eens laten zien hoe het echt moet!’

Vol bravoure tilt hij de stok boven zijn hoofd en geeft een harde klap tegen de steen. De steen vliegt door de lucht en rolt tientallen meters verder het gras in.

‘Kom op, zoeken!’ roept Pat.

Hij pakt Michael bij de hand en rent in de richting waarin

de steen verdween. Vader sjokt achter hen aan. Ze draait zich om naar Connor, die op de andere platte steen voor de *bothán* zit.

‘Wil jij niet meedoen?’

Connor schudt met een ernstig gezicht zijn hoofd.

‘Ik blijf bij moeder in de buurt. Dan kan ik hulp halen, als de baby komt.’

| 23

Ze kijkt Connor onderzoekend aan. Zijn oranje, springerige haar hangt voor zijn ogen, maar zijn magere gezicht staat strak. Connor is pas twaalf, maar vaak lijkt hij wijzer dan Pat, die al zestien is.

‘De baby komt toch pas in de zomer?’

Het voelt vreemd om dat aan haar jongere broertje te vragen. Ze weet heel goed dat de baby pas over een paar maanden moet komen, maar ze is erg geschrokken van het witte gezicht van haar moeder en van de paniek in haar ogen. En ze heeft vaak meegemaakt dat voorspellingen van Connor uitkwamen.

‘Nee,’ zegt hij beslist. ‘De baby komt vannacht.’

Plotseling klinkt er luid gekreun vanuit het huisje. Kate springt op en rent naar binnen. Moeder zit rechtop op de stromatras. Ze ziet doodsblijk, haar gezwollen oog lijkt nog feller blauw en er parelt zweet op haar voorhoofd, zelfs op haar bovenlip. Haar rode haren zijn zo vochtig dat ze zwart lijken en haar adem gaat met horten en stoten.

‘Moeder!’

Moeder kijkt haar wazig aan. Ze veegt met haar mouw het zweet van haar voorhoofd.

‘Eileen moet komen. En ik moet warm water en schone doeken. De baby komt.’

Uitgeput laat ze zich achterovervallen. Ze vouwt haar handen en prevelt: ‘Heilige Maria, moeder Gods, ik smeed u, geef mij de kracht om dit tegen te gaan. Het is te vroeg voor dit kindje. O, moeder der moeders, spaar mijn kleine baby’tje. Laat het nog veilig beschermd in mijn schoot blijven.’

Kate staat even stil naast de strozak. Hoe kan de baby nu al komen? Zou Eileen kunnen helpen of kan ze beter Alice Crotty, die oude *cailleach* met haar kruidendrankjes, laten halen? Ze heeft zo veel vragen, maar daar is geen tijd voor. Ze draait zich om en rent naar buiten. Connor is al gaan staan.

24 | 'Eileen halen?' vraagt hij meteen.
'Ja, rennen!'

Ze gaat de *bothán* weer in, pakt de waterketel en wil hem boven het turfvuur hangen. De ketel is veel te licht. Ze schudt hem heen en weer naast haar oor. Er zit nauwelijks water in. Aarzelend kijkt ze van de deur naar de ketel. Ze hangt de bijna lege ketel aan de stevige haak boven het turfvuur en loopt op haar tenen naar de achterkamer, waar moeder op de stromatras ligt. Ze ligt doodstil. Haar ogen zijn gesloten, maar haar lippen bewegen snel en geluidloos. Tranen druppelen over haar wangen, vormen een spoor over haar bleke gezicht. Zonder te bewegen staat Kate naast het bed. Ze durft moeder niet te storen in haar gebed. Even later opent moeder haar ogen en kijkt haar aan.

'Ja, *stóirín*?'

'Er is bijna geen water in de ketel. Zal ik naar de pomp gaan?'

Moeder schudt heftig haar hoofd en kreunt: 'Nee, nee, laat me niet alleen! Wacht tot Eileen...'

Moeder stokt, ze snakt naar adem en bijt hard op de knokkel van haar hand, terwijl haar wangen weer felrood kleuren. Er sijpelt een straaltje bloed over haar hand, het glijdt naar beneden over haar jurk. Kate staat bij het bed. Moeder lijkt haar te zijn vergeten. Toch durft ze niet weg te gaan, maar ze moet de dozen pakken, dat heeft moeder gezegd. Opnieuw kijkt ze naar moeder. Die heeft haar ogen gesloten. Snel sluipt ze de achterkamer uit en trekt doeken uit de kist. Er valt een vreemde, langwerpige lap uit, die ze nog nooit heeft gezien. Haastig propt ze hem terug en kijkt naar de ketel. Het water kookt al bijna. Ze gaat op de esenhouten stoel naast het vuur zitten. Ze springt

weer op en loopt naar moeder. Die ligt nog steeds stil. Ze staat vlak naast haar als moeder zich opeens wild op haar zij draait. Geschrokken stapt ze wat achteruit. Moeder schreeuwt met haar mond wijd open en haar ogen dichtgeknepen.

‘Moeder?’

Moeder antwoordt niet. Kate pakt haar hand, maar moeder trekt haar hand weg. Hijgend draait ze zich op haar andere zij, met haar rug naar Kate.

| 25

Hulpeloos kijkt ze naar de gekromde schouders. Ze kan moeder toch niet zo laten lijden? Wat kan ze doen? Wat moet ze doen? Ze vouwt haar handen.

‘God,’ smeekt ze, ‘neem die pijn weg van moeder. Help haar, help dan toch!’

Het water, ze moet echt even gaan kijken. Snel, want ze mag moeder niet alleen laten. Het kookt nog niet. Vlug loopt ze naar de deur. Eileen zal zo wel komen. Ze tuurt het smalle zandpad af. Eileen en Connor komen aangerend, ze zijn halverwege de heuvel. Eileen holt met grote, snelle passen vooruit. Ze haast zich weer naar binnen, gaat naast haar moeder op de matras zitten en pakt haar hand. Moeders hand voelt klam en plakkerig aan.

‘Eileen komt eraan, moeder. Alles komt goed.’

Moeder schudt verdrietig haar bleke hoofd.

‘Nee,’ steunt ze. ‘Het is te vroeg en ik kan het niet tegenhouden, het is te sterk. We kunnen niets doen, alleen tot God bidden dat Hij dit kindje wil sparen.’

Hoewel het warm en bedompt is in de achterkamer, voelt Kate een koude rilling over haar rug lopen en ze krijgt kippenvel op allebei haar armen. Ze kent de verhalen van moeders van wie het kindje veel te vroeg kwam. Vaak werden die baby’tjes dood geboren en soms stierven het kind en de moeder allebei.

‘Ik zal bidden, moeder,’ fluistert ze. ‘Ik zal bidden.’

Opnieuw vouwt ze haar handen.

‘Help, God, help, help mijn moeder, het kindje, laat het leven, alstublieft.’

Ze hoort rennende voeten bij de deur, Eileen. God zij dank, zij zal moeder helpen. Maar als haar blik op Connor valt, stokt haar adem. Hij kijkt ernstig en er blinkt een traan in zijn oog. De opluchting die ze voelde bij het zien van Eileen, verdwijnt meteen. Connor zegt niets, hij vraagt niets. Hij staat heel stil in de deuropening van de achterkamer. Zijn lichtgroene, bijna gele ogen, ogen die precies lijken op die van de kat van de oude *cailleach* Alice Crotty, zijn strak op moeders buik gericht, zonder te knipperen, alsof hij het kindje wil dwingen om te leven. Even begrijpt ze de angst van haar dorpsgenoten voor hem. De blik uit Connors vreemde ogen is bijna niet menselijk meer, maar de wanhoop op zijn gezicht, de angst, is dezelfde als die zij voelt. Eileen loopt naar de stromatras en kijkt neer op moeder. Ze fluistert iets en moeder knikt. Eileen draait zich om en zegt: ‘Kate, zorg jij voor warm water en schone doeken. Connor, haal de anderen en ga dan allemaal naar ons huis. Biddy en Bridget zullen wel zorgen dat er iets te eten is.’

Met een eenvoudige handbeweging stuurt Eileen haar de achterkamer uit. Kate aarzelt. Ze wil moeder niet achterlaten, niet zo. Maar als Eileen de kleren van moeder los begint te maken, loopt ze schoorvoetend achter haar broertje aan de achterkamer uit. Voor ze de deur door gaat, kijkt ze nog even om.

‘Dag, moeder.’

Het is 1845. Kate O'Doherty woont met haar ouders en broers in een eenvoudig pachtershuisje op een groene heuvel in het westen van Ierland. Haar vader werkt voor een rijke, Engelse landheer, die zijn pachters zo weinig betaalt dat ze er niet van kunnen leven. Op een morgen mishandelt Kates vader in een dronken bui haar moeder, die in verwachting is. Dat is het einde van Kates jeugd. In een door honger en ziekte geteisterd land moet ze keuzes maken die zelfs voor volwassenen onmogelijk zijn.

Een bloedmooie jeugdroman over een meisje dat probeert te overleven onder erbarmelijke omstandigheden.

Ineke Kraijo (1974) is juriste. Ze schreef columns en vervolgverhalen voor het weekblad *Vriendin*. In 2009 verscheen *De verdwenen soapster*, een detective voor jongeren. Uit een recensie: 'Een leuk verhaal met een goede mix tussen spanning en gevoel.' Ze houdt regelmatig lezingen voor scholen.

www.ineekraijo.nl

ISBN 978 90 239 9409 1 | NUR 283/284

uitgeverijmozaiek.nl